

ABONAMENT:

pentru
Austro-Ungaria:
Pe an cor. 5.—
Pe 1/2 an c. 2.50
pentru
România și Strelnatate
Pe an cor. 10.—
Un nr. 10 III. —

OLTEANUL

FOAIE SĂPTĂMÂNALĂ, SOCIALĂ, CULTURALĂ ȘI ECONOMICĂ.

INSERTIUNI

se primesc cu
prețuri reduse.

Scrisori nefran-
cate se refuză.

Manuscripte nu
se înapoiază.

Director: DR. IGAN ȘENCHEA.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA:
Făgăraș, strada Apafi Nr. 19.

EDITOR-PROPRIETAR:
CONSTANTIN PÖPP.

MOARTEA lui A. VLAICU.

Jalea neamului.

Intregă suflarea românească, din tot pământul locuit de neamul nostru e sguduită de una din celea mai mari dureri, ce-a îndurat-o cândva prin pierderea vre-unui fiu scump, care i-a adus fericire, sau în care și-a pus nădejdea în viitor. Și această durere i-a pricinuit-o moartea lui Aurel Vlaicu, care în scurtă vreme și-a încununat neamul cu măriri strălucitoare, și dela care în viitor se așteptau lucruri și mai vrednice de admirare.

El singur din mijlocul nostru avea menirea să fie crainicul suferințelor noastre, ducându-le pe aripile uralelor însuflețite ale mulțimii privitoare, sus spre zerile senine, înaintea celui din ceriuri, care le rânduieste și ocrotește toate de pe suprafața pământului. El era un adevărat arhangel, mijlocitorul îndrăzneț între pământul plin de dureri, și între ceriul plin de milostiviri. Scoborând din înălțimi ni se părea totdeauna, că aduce cu sine o rază cerească de mângăere, solia unor vremi mai îndurătoare și pentru poporul nostru oropsit. Astăzi însă el s'a suit numai cu sufletul acolo, încătrău s'a înălțat de atâtea ori și cu trupul, iar acesta a rămas jos frânt, străjuit numai de pasărea-i zdrobită. O ce mare pierdere, o câtă durere în sufletele noastre, unde va mai avea loc și aceasta, între atâtea altele?

Sunt mulți de aceia, cari străbat văzduhul în zboruri îndrăznețe, dar sunt puțini aceia, cari au puțința de-a face mașini măestre de sburaț, iar la noi românii a fost unul singur Aurel Vlaicu singurul inventator, constructor, și și pe acesta l-am pierdut.

De-ar fi fost cineva oricât de învățat, de-ar fi împrăștiat oricâte cărți în lumea largă, și de-ar fi ajuns la orice izbândă cu știința sa, totuși nu putea deveni atât de bine cunoscut de neamul întreg și n'ar fi putut stârni atâtea valuri de însuflețire înălță-

toare, precum s'a făcut cunoscut, și-a aprins sufletele tuturor dela mic la mare Aurel Vlaicu, cu minunata sa mașină, rod al științii de astăzi și a sufletului său mare, înzestrat de bunul Dumnezeu cu atâtea putere.

El a vărsat celor pricepători atâtea încredere în neamul nostru românesc din care a ieșit, căci după bărbații mari se socotește și tăria sufletească a unui popor; el a adus la calea cea adevărată a dragostei de neam atâtea suflete șovăitoare, și atâtea minți răătăcite pe drumuri străine de binele poporului nostru, el a aprins în sufletele tuturor mândria de-a zice: «Sunt român, și mă fălesc cu acest popor din care face parte un Aurel Vlaicu».

El a stors și admirația străinilor, și ne-a înălțat neamul întreg așa de sus, încât astăzi întreg apusul luminat privește la noi peste celelalte neamuri mai mici în puțințe, cari ne despart de acel apus. Și după atâtea servicii ce-a adus neamului întreg era totuși numai la începutul carierei sale, pe care dacă i-ar fi îngăduit cel de sus, s-o ducă până în capăt, Dumnezeu știe unde ajungea. Dar nu i-a fost dat, să-și vadă toate planurile duse în deplinire, ci amurit răpus de un gând mare, ce-l frământa de multă vreme.

S'a ridicat de multe ori la înălțimi amețitoare, a înfruntat vânturi c'o îndrăzneală ce băga fiori în toți privitorii, a făcut întorsături scurte și cercuri mici la Aspern, a trecut Dunărea în Balcani și a plutit de-asupra capetelor inimice, și de peste tot locul s'a întors teafăr. Și acum după atâtea reușite strălucite a cercat să-și izbândească visul drag, ce și l-a făcut, de cum a pus prima oră mâna pe cârmă: Să treacă din pământul României libere, pe pământul tot românesc al Ardealului, peste creștetele Carpaților fără să știe de vre-o graniță, sau de vre-o opreliște, ce i-ar sta în cale.

Dar visul acesta nu i s'a împlinit, și el a căzut jertfă lui.

Inzadar l-au rugat atâtea să nu mai sboare, să nu-și primejduiască viața, căci aceasta nu-i numai a lui ci la ea are drept întreg neamul, ci el să rămână în hangarul său de lucru, de unde să scoată mașini gata una după alta, iar cârmuirea lor s'o încredințeze altor piloți, de cari avem atâtea.

Nu s'a îndurat însă să-și lase pasărea pe mâna altora, căci în ea își vedea lucrarea vieții sale întregi, ea era chipul sufletului său, în ea era întrupat sufletul său măiestros, de aceea îi plăcea lui atât de mult s'o cârmuiască, căci singur poate îi cunoștea atât de bine tainele unui fiecărui șirof, ce se găsea într'ansa. Zicea el de multe ori: «Întâiu să trec Carpații cu aeroplanul meu, pe urmă nu mai sbor». A încercat deci, și de fapt de-acum înainte nu va mai sbura.

Înălțările minunate și plutirea pe deasupra turnurilor de biserică, cercurile regulate, ce le-a făcut, dar mai ales invenția sa genială pe terenul aviațiunii, l-a ridicat între figurile nemuritoare ale neamului, așa, că și după munca depusă numai până acum, el va ocupa un loc din frunte în istoria culturală, nu numai a poporului român, ci și în istoria universală. — Ceeace însă e în special numai pentru noi românii, și ce-l ridică mai mult în ochii noștri e idealul, ce l-a urmărit cu zborul din urmă, și pe care l-a pecetluit cu sângele său, precum l-a plătit cu viața și un alt erou al neamului nostru Mihai Viteazul, care încă a luptat pentru izbândirea aceluiaș vis, numai într'altă formă. Iată dar, că A. Vlaicu prin însaș moartea sa, pentru noi a devenit nemuritor, și e pus în șirul martirilor neamului, ceea ce pentru memoria lui e mai scump, decât orice succese strălucite pe terenul aviațiunii.

Și-acum îl deplânge un neam întreg, întreg pământul românesc e străbătut de cântecul jalnic al clopotelor înduioșate, îl plâng cu inima ruptă în două părinții și mai ales biata mamă, cu sufletul de adevărat sfânt, o muceniță a științei de astăzi, care a plătit-o atât de scump.

Dar să nu desnădăjduim, ci să nutrim speranța, că neamul nostru cu atâta putere de viață într'ânsul, ne va mai da din sânul său urmași vrednici de cel ce astăzi nu mai e între noi. Cu lacrimile în ochi, dar cu sufletul plin de tărie să-l slăvim pe *A. Vlaicu*, propunându-ne, că nici odată nu-l vom uita, ci *amintirea lui va rămânea pururea între noi.*

Amănunte.

Moartea lui Vlaicu s'a întâmplat așa: A plecat Sâmbătă din București să treacă Cărpății și să fie de față la adunarea Asociațiunii din Orăștie. Deasupra orașului Ploiești a făcut câteva cercuri, apoi a plecat spre Câmpina se părea, că vrea să se coboare la Băicoi, dar i-a fost cu neputință din cauza pomilor deși, ce erau în lunecă. Și-a continuat deci drumul, însă la depărtare de un kilometru de satul Bănești aeroplanul s'a rostogolit dintr'odată la pământ, la 4 ore d. a., iar Vlaicu a fost aflat strivit alături cu mașina zdrobită de tot. Cadavrul său n'a fost diformat total. Orbita ochiului stâng fusese însă grav lovită, baza nasului și a craniului fuseră zdrobite, picioarele și mâna dreaptă frânte, deasemenea și șira spinării, din care cauză a murit momentan.

Cu privire la cauzele căderii nu se știe nimic sigur. Un prieten de-a lui Vlaicu care l-a urmărit pe jos cu automobilul, a spus că încă din București i-au atras unii atenția că aeroplanul e stricat puțin, dar Vlaicu n'a vrut să știe de aceasta. E de însemnat, că a plecat cu mașina cea veche fiindcă pe cea nouă nu le-a fost isprăvit. Pe drum apoi spun că i s'ar fi rupt aripa dreaptă dela aeroplan, și aceasta i-a pricinuit căderea.

Alții însă sunt de părerea, că nu dela mașină i-a venit perirea, căci aceasta e astfel construită, încât chiar și dacă ar înceta motorul, totuși nu cade dintr'odată, ci plutește încă în aer, venind încetinel jos până se așază pe pământ. În cârmă și aripi deasemenea nu e nimic solid, care să se poată frânge, ci toate sunt atât de elastice, încât rămân întregi la orice lovitură de aer. Acestia apoi ascriu căderea îndrăsnelii prea mari, alui Vlaicu. Spun ei, că ar fi făcut în sbor un cerc atât de mic încât aripile au luat față de pământ o poziție aproape dreaptă, și atunci lunecând aparatul s'a coborât dintr'odată dela înălțime de 400 m. la 50 m. Aici încă numai cu mare greu a fost susținut, și în urmă a trebuit să cadă.

Cadavrul lui a fost dus în camera mortuală la spitalul Soc. „Steaua Română” din Câmpina, urmat de popor mult și îndurerat. Duminecă seara a fost dus cu trenul în București într'un sicriu de metal acoperit de flori, la picioare aparatul zdrobit și la ușa vagonului un steag tricolor în-

doliat. Lume multă și tristă îl însoțește până la capela spitalului militar. Deaici a fost dus la biserica sf. George-nou de unde s'a făcut înmormântarea cu paradă militară Miercuri d. a. La mormânt s'au rostit vorbiri, și în decursul îngropării au sburat pe deasupra oficeri cu aeroplane.

Neamul întreg îl deplânge iar „Românul” din Arad face o propunere primită de întreaga presă: ca în semn de jale să nu se aranjeze petreceri în decurs de două săptămâni. Pentru amintirea lui se fac multe slujbe bisericești, și se colectează bani pentru statui, dintre care probabil că una se va ridica în București iar alta pe locul unde a căzut.

Inmormântarea

lui Vlaicu a fost într'adevăr, princiară, precum n'au mai văzut Bucureștii nici odată. A fost urmat de peste 150,000 de oameni și n'a fost nici o societate, nici o instituție, care să nu-și fi trimis delegatul său.

Dintre reprezentanții Ardealului s'au însemnat în mulțime, delegația Sibienilor: L. Triteanu, Dr. Fruma și O. Tăslăuanu.

Bențințul a fost reprezentat prin opt feciori. Orăștia a fost reprezentată prin dr. A. Vlad, A. Cristea și S. Bornemisa, iar Brașovul prin V. Nițescu.

Mulți Ardeleni ar fi mers, de n'ar fi opreliștea aspră de-a trece granița.

În fruntea cortejului mortual mergea o secție din regimentul de escorta regală, urma apoi aeroplanul lui Vlaicu împodobit cu coroane și tras de 4 artileristi călări; care cu cununii și steaguri negre, oficeri cari purtau perna cu decorațiunile lui Vlaicu corul societății Carmen cu cântece dela morți, clerul, carul funebru cu rămășițele scumpe ale lui Vlaicu; de ambele părți rânduri de jandarmi, apoi părinții frații și surorile lui Vlaicu, feciorii din Binținți și publicul mare în frunte cu generalul Hârjeu.

În biserică a vorbit arhierul Teofil, apoi generalul Hârjeu în numele regelui și al armatei.

Acesta a fost momentul cel mai înduioșător, când ministrul de războiu Hârjeu oprindu-se lângă catafalc, i-a pus mortului pe piept medalia de aur a „Virtuții Militare” rostind următoarele vorbe:

Scumpul meu Vlaicu, — a zis încărunțitul general român cu vocea înăbușită de durere, — apreciind virtuțile tale ostășești, pe cari le-ai dovedit prin zborurile tale neîntrecute de recunoaștere în serviciul armatei române pe câmpiile Bulgariei Regele recunoșcător îți trimite prin mine medalia de aur a „Virtuții militare.”

Au mai vorbit Bărbulescu în numele Ligei, colonelul Mihail, în numele școlii militare de aviațiune. La scara bisericii a vorbit asesorul Triteanu în numele bisericii române din Ungaria și dnul Lupu. În fața palatului postelor a vorbit prof. Univers. dr. Ursu, dr. Aurel Vlad și I. Nicolau în numele românilor macedoneni, iar în fața mormântului dr. V. Nițescu în numele presei române.

Sfășietor de inimi a fost și momentul, când dr. A. Vlad a aruncat în mormânt pe sicriu o mână de țărână, adusă din pământul Bențințului, ca cel puțin atâta să aibă cu sine în groapă din hotarul satului său iubit.

În urmă muzica militară a cântat „Deșteaptă-te Române”.

S-au trimis scrisori multe îndurerate și nenumărate telegrame. S-au pus pe sicriu cununii de flori o mulțime.

Se vor ridica și monumente în onoarea lui la Câmpina, pentru care s'a și adunat 4000 lei. Președintele camerei de comerț a deschis o colectă pentru ridicarea unui monument în București în onoarea victimelor aviației române. Mitropolitul Moldovei Pimen se va îngriji de ridicarea unui bust pe dealul mănăstirii Cetățuia, deasupra căreia a sburat Vlaicu.

Strada Poliției din București de-acum înainte se va numi „Str. Aurel Vlaicu”. În Blaj între vaietele plângătoare ale clopotelor s'a slujit un parastas pe „Câmpul Libertății”, ca un simbol, precum un simbol al libertății noastre a fost Aurel Vlaicu, cu toată munca sa.

Cu privire la cauzele acestei nenorociri dnii Magnani și Silișteanu cari au urmărit cu automobilul pe Vlaicu dau următoarea declarație:

„Tinem să aducem cele mai formale desmințiri pentru cei ce spun că aparatul i-a fost defectuos și că i-ar fi ieșit pre-o aripă pe sus. La orice aparat, din câte există până în prezent, o fi posibil să iasă vreuna din aripi pe sus, dar la aparatul lui Vlaicu e imposibil.”

Ci cauza căderii sale a fost următoarea: A voit să coboare în fața satului Bănești unde era o poiană lată cam de 60 m. și lungă cam de două sute m. Și-a oprit deci motorul, și ca să nu iasă din petecul acela de pământ a făcut cu mașina un cerc prea mic, aripa dreaptă a dat de strat de aer foarte rar, n'a avut în ce să se razime a lunecat la vale, a ajuns într'o poziție dreaptă (perpendiculară) față de pământ și atunci s'a prăbușit la vale. Deci toată cauza căderii se ascrie golului aceluia de aer, ce-a fost pricinuit de vântul ce neliniștea încontinuu atmosfera.

După alte cercetări poate se vor afla și alte amănunte.

Serbările dela Orăștie.

Adunarea generală a „Astrei” a fost și în anul acesta o adevărată serbătoare culturală-națională. Cei adunați acolo au fost îndreptății s-o facă aceasta, bucurându-se din tot sufletul, de sporul cu care a înaintat acest așezământ cultural al nostru în vremea din urmă.

Raportul Asociațiunii, publicat înainte de adunare, dovedește, că cei puși în fruntea ei nu stau cu mâinile în sân, ci lucră din răputeri, la deșteptarea poporului, prin scoaterea de cărți folositoare, în editura „Biblioteca Asociațiunii”, prin conferențieri, ce cuceriră satele, prin instruirea analfabților, și în alte multe chipuri.

Numărul prelegerilor populare se urcă pe anul 1912 la cifra de 1140, și au avut cam 125 mii de ascultători. Despărțămintele se înmulțesc într'una.

S'a ocupat apoi cu organizarea economică a țărâniei, prin înființarea de bănci sătești și cooperative.

După o atare muncă numai bucura se pot conducătorii, când se adună, ca să dea seamă înaintea publicului de ceace au făcut.

Serbările s'au început de Sâmbătă, când a sosit la gară comitetul din Sibiu, în frunte cu președintele A. Bârseanu. I-a întâmpinat cu o vorbire frumoasă dr. A. Vlad și dr. Romul Boca, cărora le-a răspuns președintele și vice-pres. dr. Vas. Suciu.

Comitetul aranjator a serbărilor din Orăștie s'a prezentat întreg, cu un banderiu de călăreți frumos îmbrăcați în costum național pitoresc, apoi întreg convoiul mulțimei a plecat în tactul muzicii, la intrare în oraș în strada primă au fost ridicat o poartă de triumf din frunze de stejar aranjată artistic, cu inscripțiile pe o parte »Bine ați venit», pe altă parte »Dumnezeu să vă aducă iarăși.»

Bucuria însă a doua zi s'a schimbat în tristețe, după ce s'a vestit moartea lui Vlaicu, care a voit să sboare la Orăștie și să participe la această serbare culturală; așa, că pe lângă toată însuflețirea, se părea acum că moartea plutește cu fiorul său deasupra celor adunați.

Serviciul religios s'a ținut în ambele biserici, după care întreg publicul s'a adunat în sala hotelului »Central» unde președ. deschide *prima ședință*, la 10 oare a. m. prin un discurs magistral plin de tărie și adevăr: Cu cuvinte de recunoștință salută pe frații și surorile din Orăștie, cari pe lângă toate năcazurile, ce i-au ajuns în anul acesta, totuși au primit pe cei adunați cu atâta dragoste, dând dovadă prin aceasta, că ei sunt înțelegători, față de rostul însemnat al acestui așezământ cultural și față de datorințele, ce le au către neam. Căci zice dnul Bârșanu:

«In adevăr doamnelor și domnilor, ce poate fi mai însemnat pentru un neam, ca înarmarea lui cu armele biruitoare ale științei, înălțarea lui din ce în ce mai mult pe scara nesfârșită a progresului, îngrijirea însușirilor sale caracteristice: a limbii strămoșești, a portului și a datinilor moștenite dela strămoși, întărirea lui morală, și materială, deprinderea lui cu tot ce este bun, drept, frumos și folositor, — cu un cuvânt: asigurarea viitorului lui și pregătirea unui viitor mai bun prin cultură?»

Râvna după o soarte mai bună călăuzește pe toate popoarele pe calea înaintării, după cum vedem și azi, că popoare mici se trezesc din somnul greu, și tind spre lumină, spre soare, îmbogățindu-se și sufletește și materialmente. Aceasta a avut-o ca țintă și biserica și școala noastră și cu acest scop mareț s'a înființat și Asociațiunea acuma-s 52 de ani.

Părinții noștri au întemeiat acea-

stă instituție, având planuri mari, dar nu-i numai vina noastră, dacă n'am putut încă face destul tuturor așteptărilor.

Cu toate acestea însoțirea noastră culturală înaintează mereu fără sgomot mare, dar cu multă chibzuință așa că:

«Astăzi putem constata cu bucurie că în toate părțile ocuite de Români în această țară aproape nu mai este ținut, în care să nu falfăe stindardul ei biruitor, aproape nu mai este localitate, în care să nu se știe de numele ei și în care să nu pătrundă vreuna din publicațiile ei?»

Trebue să fim recunoscători, zice mai departe, față de toți cei ce fac apostolie în marginile Asociațiunii, fiindcă ei aduc cel mai prețios prinos pe altarul cultural al neamului nostru. Intre acești apostoli se înșiră cu drag și de cei mai puțin luminați la minte, dar cu inimă mare, precum e un cantor de strană, din părțile de Miazănoapte ale Ardealului, care se roagă prin o scrisoare, ca Asociațiunea să-i trimită 12 abecedare și 4 cărți de ceteră, căci el face bun spor în învățarea consătenilor săi, nepricepuți în tainele slovei. Având oameni cu atâta tragere față de binele neamului nostru, trebue să mergem înainte.

Cu toate acestea cât trebue să ne străduim, ca să ajungem și numai în parte pe celelalte neamuri, cari înaintează într'una.

«Lucrarea pentru luminarea poporului nostru abia este începută, ea va trebui urmată în viitor cu o energie din ce în ce mai mare și la această lucrare mântuitoare trebue să și dea partea sa fiecare om, care se bucură de un grad mai înalt de cultură, fiecare Român cu cunoștință de carte, — și anume — datorită sa față cu frații săi mai puțin luminați va fi cu atât mai mare, cu cât mai bogat este capitalul său de cunoștințe. Altfel toată știința lui va fi o avere moartă din punct de vedere național.

Deci toți ai noștri cei cu carte, atât tinerimea, ce n'a părăsît încă băncile școlii, cât și cei ce au părăsît în viața publică să lucreze din răspuțeri la luminarea poporului, căci după cum zice Onițiu »Un om foarte învățat, din a cărui învățatură nu profitează nime nimic, nu se deosebește prin nimic de un om cu desăvârșire prost și neînvățat».

Dar nu numai bărbații, ci și femeile pot contribui în mod însemnat la alungarea întunecului și la întărirea sentimentului național, începând cu familia și continuând cu reuniunile în cari reșede multă putere. În parte s'au achitat și până acum de această datorință.

Astfel dându-și mâna toți factorii neamului nostru, să asigurăm viitorul poporului cu orice osteneli, căci nu-i

nici o jertfă atât de mare, încât să nu fie vrednică de asigurarea viitorului neamului nostru.

După acestea declară adunarea deschisă.

Apoi ia cuvântul dr. A. Vlad, care salută adunarea în numele despărț. Orăștiei, iar dr. I. Maniu salută Asociațiunea în numele »Societății pentru crearea unui fond de teatru român.»

Urmează apoi alegerea comisiilor, și prezentarea unei propuneri de cea mai mare însemnătate. Anume:

Să se formeze în fiecare comună câte o »judecătorie de pace,« compusă din oamenii cei mai drepti și deștepti și mai cu scaun la judecată, ca să nu-și ducă românul banul la avocat, îndată ce se ivește ceva neînțelegere, ci să-și aducă pâra înaintea acestei judecătoriai, (sau comisiunii) și să se supună hotărârii ei.

Propunerea aceasta a fost dată spre studiere comisiei pentru examinarea raportului general.

Intre oaspeții aleși a fost și marele orator și scriitor B. St. Delavrancea, ministrul V. Arion și A. Florescu din România.

După încheierea ședinței prime s'a început consfătuirea directorilor și delegaților diferitelor despărțăminte, în număr de vreo 30 persoane.

Această consfătuire încă e de însemnătate foarte mare, căci s'a dovedit cumcă mersul bun al afacerilor atâră în primul rând dela priceperea și zelul conducătorilor diferitelor despărțăminte. Pentru ca directorii însă să fie în stare a cărmui și a povăzui pe alții în primul rând trebue să aibă ei cunoștințele de lipsă. În acest sfat li s'au dat directorilor de despărțeminte îndrumările de lipsă de cei mai pricepuți, cari sunt puși în fruntea Asociațiunii. Prin aceasta se strânge legătură între centru și între diferitele despărțeminte, și lucrând unitar, după un plan hotărât de mai înainte vom ajunge la mai mare spor.

După consfătuire a urmat deschiderea expoziției. Obiectele expuse pentru vizitare au fost cercetate cu interes viu de un public numărös.

Expoziția a fost deschisă prin cuvântarea d-lui Cristea preș. soc. sodalilor, i-a răspuns dl Bârșanu. După aceasta corul mixt al reuniunii de cântări a intonat un imn potrivit pentru deschidere, după care harnicul profesor din Blaj G. Precup în fruntea unei deputații de sodali de acolo, salută în vorbe calde pe tovarășii lor din Orăștie, în numele sodalilor români din Blaj.

Expoziția a fost mai bogată decât oricare de până acum. Mai de admirat au fost unele produse de ale atelierului de țesătorie din loc, dintre cari s'au distins în frumusețe cu deosebire o perdea comandată de regina României și odăjdiele sfinte comandate de episcopul Hossu.

La 2 ore s'a început banchetul. S-au ținut mai multe toast, dintre cari mai de însemnătate sunt: al protopopului Dăian, care a salutată pe scumpii oaspeți din Ro-

mânia. La dorința publicului a răspuns Delavrancea, vorbind de dragostea mare ce trebuie să fie între noi ca între frați. În urmă a vorbit însuflețitul profesor din Blaj G. Precup pentru presa română.

După banchet a urmat conductul etnografic alor 26 comune, care a fost culmea acestei manifestații naționale, și în care am admirat hărnicia țaranului din acestea părți.

Rândurile erau foarte regulate și în fruntea fiecărui sat mergea muzica sa. Peste toate se auzea muzica militară. În fruntea convoiului înainta călare drul Branga, în costum național. Celea mai multe comune reprezentau jocul cel mai voinicesc: Călușeri. Nunta au reprezentat-o comunele Bobâlna și Romoșelul. Cea dintâiu a reprezentat și claca, iar a doua era cu călăreți, cu steag, fetele cântând și cu un car cu patru boi. Era tot o veselie, care dintr-o dată s'a schimbat în lacrimi cu jale, când au trecut Bențințenii cu steagul negru, pentru moartea celui ce s'a născut într-un sat cu ei.

Acest conduct a fost momentul cel mai înălțător, și cel mai mândru din întreaga serbarea dela Orăștie. În el s'a văzut puterea de viață, tăria și hărnicia neamului nostru, în care avem cea mai mare nădejde în viitor.

În ziua a doua s'a continuat consfătuirea, s'au cetit rapoartele diferitelor comisi-

uni. Dl dr. Valer Moldovan în raportul său face propunerea ca: revista „Transilvania” să se scoată de aici înainte lunar și cu un cuprins mai mic în estenziune, dar mai variat din punct de vedere literar.

Lui Stroescu i se trimite o telegramă cu omagii din mijlocul adunării.

După amiază se țin cele două conferințe. Dr. Radu a vorbit despre „Răspândirea științelor la românii din Transilvania și Ungaria”. Dr. Silviu Dragomir spune pe scurt istoricul Orăștiei, rolul celor din Orăștie în cursul istoriei și însămnătatea Românilor de pe fundul regiu.

Cu înscrierea de membri noi s'a adunat suma de 7197 cor. Dșoarele vânzând flori au adunat suma de 299 cor. din care s'a pus temelie unui fond pentru ridicarea unui monument lui A. Vlaicu.

S'a ales apoi noul comitet, rămânând ca președinte tot A. Bârsanu și ca vicepreședinte Dr. V. Suci.

Pe anul viitor adunarea se va ținea la Năsăud.

După acestea președintele promițând în numele comitetului, că vor lupta și pe mai departe cu tot zelul pentru înaintarea Asociațiunii, închide adunarea.

În urmă dl dr. Vlad într-o vorbire plină de avânt mulțamește președintelui pentru conducerea acestei adunări, arătând tot odată rostul, ce l are Asociațiunea în mijlocul poporului nostru.

stre, după numărul, puterea și averea noastră, amăsurat jertfelor de sânge și de muncă ce aducem pentru patrie, până atunci nu numai de încredere în vre un guvern magiar, dar nici de liniște, de pace și de frățietate nu poate fi vorba între noi și compatrioții noștri unguri.

Stările anormale dela noi nu prin schimbare de guvern, ci prin o radicală schimbare a stărilor politice și sistemelor de guvernare se pot sana. Și aceasta nu să poate face altcum, decât prin democratizarea, pe baze cât mai largi a țării, prin votul universal, egal și secret.

Partidele de azi, așa numite vechi, istorice trebuie să dispară, căci și-au trăit traiul, și să dea loc altor partide, eșite din sinul masselor mari și puternice ale popoarelor, cari constituiesc țara. Partide pline de puteri tinerești conduse de idei nouă, moderne cari apoi vor fi chemate să dea altă față țării și alt curs dezvoltării generale, spre binele, mulțumirea și fericirea tuturor popoarelor și a țării întregi. Zădarnică este ori ce încercare, cu ori ce fel de mijloace, de a împedea cursul dezvoltării normale a progresului.

Aduce ca exemplu Anglia, Franca și Germania ba și pe Rusia, unde democrația a străbătut în parlamentele acestor țări, eluțându-și rol dătător de ton, ba chiar conducător.

Numai în Ungaria, oligarchia, împărțită în diterite partide, să folosește de forța brutală, ca să zădărnicească câtva timp învingerea democrației.

Și Tisza și guvernul lui stau în serviciul a celui sistem, dovadă legea lui electorală, prin care a eschis, așa zicând marile masse ale poporului român dela dreptul de alegător, și tot spre aceasta țintește și legea despre noua împărțire a cercurilor electorale.

Lucru natural deci, că noi românii un astfel de guvern nu-l putem saluta, nici încredere în el nu putem avea.

Nu putem avea încredere în guvernul lui Tisza, care nu este decât o continuare a guvernului Lukács, care ne-a adus pe cap proiectul despre ridicarea salarelor învățătoarești la sume, pe cari școalele confessionale nu le pot suporta ci vor trebui să sucumbe, dând astfel o grozavă lovitură școalei și culturei române. Guvernul lui Tisza reprezintă forța brutală, călcând în picioare în mod cinic constituția, legile, dreptatea și echitatea.

Încâtva noi români ar trebui să ne bucurăm de procedura lui Tisza, din motivul, că ori de câte ori era vorba de români, și în general de naționalități — afară de Sași — toate partidele ungurești și toată presa fără deosebire pretindea dela guvern aplicarea forței brutale, încălcarea legilor, terorism, procurori, temniță, jandarmi, miliție și perzecuția cea mai neumană pe toate terenele, ba chiar și izgonire din parlament. Și acum armele acestea atât de dorite și de aplicate în contra naționalităților și cu deosebire în contra românilor, pare că să întorc și în contra celor cari le-au dorit le-au cerut și le-au aplicat și ei înșiși: Răzbnarea sorței.

Cu toate acestea noi românii — repet — nu suntem încântați de guvernul lui Tisza și nici de partidul lui, prin urmare fac contrapropunerea: ca propunerea comitetului permanent, de a fi salutat Tisza și guvernul lui de a i se vota încredere să se ia dela ordinea zilei.

(Va urma.)

Adunarea municipală a comitatului Făgăraș.

Decursul ședinței.

Miercuri în 10 Sept. a. c. s'a ținut adunarea generală de toamnă a comitatului Făgăraș. Din partea românilor a fost slab cercetată. Poate din cauza timpului întezător de lucru.

Raportul vice-comitetului s'a luat la cunoștință, fără desbatere. Din cele 333 de puncte obicinuite din program obiect de discuție a format singur reșcriptul ministerial, prin care se aduce la cunoștința municipiului *denumirea guvernului contelui Tisza István* și în legătură cu aceasta propunerea comitetului permanent: *de fi salutat cu bucurie Tisza István și guvernul lui și de a i-să vota încredere.*

Primul a luat cuvântul Dr. I. Șenchea, președintele clubului român localnic, care a vorbit cam următoarele:

Ar fi fost mai bine, dacă comitetul permanent nu ar fi venit în adunarea municipală a comitatului nostru cu astfel de propuneri, știind, că majoritatea covârșitoare — peste 92%, — o compun români, cari nici saluta nu pot guvernul și nici încredere nu pot avea în un guvern maghiar, care nu este altceva, decât exponentul păcătosului și urgisitului sistem de guvernare, care s'a înstăpânit în țara noastră din 1868 încoace. Proverbul german zice că: „selten komt etwas besseres nach”. (Rar urmează ceva mai bun).

Acesta se potrivește de minune la toate guvernele ungurești, cu deosebire față de noi, naționalități.

Dar să nu fie și un semn rău pentru guvernul lui Tisza, votarea de încredere din partea comitatului Făgăraș, căci știți prea

bine, că i-ați mai dat odată vot de încredere, și până să-i ajungă la mână a și căzut. Să nu o pătească și acum așa. Cred că din pățania trecutului, — nici chiar însuși Tisza nu dorește să afle părerile, nici convingerile dvoastră. Mi-ar plăcea să văd un guvern, la care dvoastră să nu-i votați încrederea!

Domnilor, — zice vorbitorul, — noi românii nu suntem numai în contra guvernului, — ci, în contra sistemului de guvernare — care față de noi este unul și acelaș la toate guvernele, de orice colorit ar fi acelea; suntem în contra stărilor triste și nesuferite politice, cari dăinuiesc azi și au dăinuit de patruzeci și cinci de ani, în nefericita noastră patrie. Ca dovadă a afirmațiunii mele, amintesc pe urgisitul guvern coalitivist, care a fost mai păcătos și mai nefast decât oricare guvern așa numit liberal și care ne-a adus pe cap legea aponiană pentru nimicirea școalei românești și legea, prin care s'a oprit trecerea vitelor noastre preste graniță, nimicind mii de economii și de existențe românești. — Și acestui guvern i-ați votat încredere și l'ați premărit, care apoi s'a sfârșit în noroiul rușinei. Nu putem avea încredere în nici un guvern maghiar până ce *naționalitatea română nu va fi recunoscută de factor politic autonom*, până ce românii nu vor fi recunoscuți și tratați ca cetățeni egali îndreptiți ai țării, împărțșiți de toate drepturile și favorurile, pe cari un stat trebuie să le dea tuturor cetățenilor săi, fără deosebire de limbă, de lege și de clasă.

Și să știți domnilor, că până când nouă românilor nu ni se dă locul, care ni să compete în conducerea afacerilor țării no-

Sfatul nemeșilor din Cluj.

Amar se răzbună vremurile. Orice păcat nu rămâne din patea lui Dumnezeu nepedepsit, ci se răzbună mai curând sau mai târziu. În starea aceasta a răzbunării au ajuns și nemeșii din țara Ardealului, unde au stăpânit și au luat rodul altora pe nemuncite. Până în 48 aveau legi cari îi îndreptăteau să-I ducă pe român, pe bietul iobag în brazda sa de luni dimineața până sâmbătă seare. Ba trebuiau să dea decime și din alte produse, sau viețuitoare ce se învâtau pe lângă casa bietului țaran. Și ca să meargă în coșul nemeșului și lucruri mai mici din coliba iobagului, pe cari le-ar fi putut ascunde dinaintea lăcomiei nemeșești, iscodiau feliu de feliu de modalități adevărat drăcești.

Așa de pildă nu le era iertat iobagilor să și cultive grădina și să și planteze legume, pe când grădina nemeșilor era o adevărată bogăție în astfel de roduri, să înțelege produse tot cu munca țaranului și țarancei noastre. Acum dacă iobagilor le trebuiau legume, — și fără acestea nu puteau trăi, căci posturile le țineau ca nește creștini buni, — atunci erau siliți să și ducă ouțele sau alte mărunțisuri de pe lângă casă, nemeșitei pentru legume.

Au trecut însă acele vremuri și au venit altele mai bune, dar nemeșul e dat acum să mănăce bine să bea bine și să nu lucre nimic. Cu aceasta datină însă au dat înapoi, moșiile și le vând din greu românilor, cărora le place lucrul, și ei încep a săraci. Deaceia Duminecă în 7 Sept. au ținut sfat în Cluj, dupăcum s'a spus și în nrul trecut. Și să vedeți ce înțelepciune a ieșit din capul lor cel unguresc, dacă s'au adunat mai mulți la un loc. Au hotărât precumcă statul prelângă alte ajutoare să le deie din visteria sa pe tot anul nici mai mult nici mai puțin, fără zece milioane.

Pe lângă aceasta au mai hotărât, ca statul să ajute anual cu zeci de milioane și Reuniunea centrală regnicolară, ca ungurii să poată scoate bani de aici de pomană, fără interese. Cu alte cuvinte, statul să plătească datoriile nemeșilor, ca ei să poată rămâne stăpâni peste pământul lor.

Au hotărât mai departe, ca ungurii de pe șesul cel mare, dac'ar vrea să cumpere pământ, să fie siliți să cumpere de aici din Ardeal, și să se așeze aici, ca astfel numărul ungarilor să se tot sporească, și ca astfel în mâinile românilor să n'ajungă nici un petec de pământ. Moșiile din ținuturi românești să le răscumpere statul și să colonizeze pe ele săcui, ciangăi și oficiali pensionați.

Acestea le-au hotărât ei în Cluj, având de gând să și ducă hotărârea și înaintea camerei deputaților pentru întărire. — Frumos!

Nu-i destul, că le ținem școli unguerești chiar și pe satele noastre, nu-i destul, că le plătim dări, ca să poată trăi toți slujbașii unguri dela ministru, până la cel din urmă servitor, fără acuma să plătim dare și pentruca nemeșii să aibă cu ce benchețui, să nu fie siliți a și vinde moșiile. Cu aceasta cu adevărat ar întoarce vremurile iobăgiei.

Atâta deosebire, că pe atunci avea drept însuș nemeșul în persoană să-I despoaie pe bietul iobag de rodul muncii sale precum acum ar face același lucru dar prin intervenirea statului, care-i mai puternic de-

cât un om singuratic, deci poate ajunge mai înțe la ispravă. Și ce credeți, că chiar dacă le-ar da statul ajutorul cerut, ei ar înceta de-aș mai vinde moșiile? Nici poveste, încă le-ar vinde mai cu ușurință. Căci așa-i firea lucrurilor, ca dacă o societate ajunge pe povârniș, n'o mai poate opri sau ridica numai Dumnezeu sfântul cu puterea lui cea mare. Așa și nemeșii noștri cu cât ar căpăta bani mai mulți dela stat, cu atâta i-ar ști prețui mai puțin, căci nu știu cu câtă greutate se câștigă azi banul, și astfel i-ar cheltui cu mai mare ușurință, și-n urmă tot nu s'ar ajunge nici cu aceia și iarăș la vinderea moșii ar ajunge. Ca să vedem cum stăm azi cu vinderea și cumpărarea moșiilor dăm aici următorul tablou făcut de Tokaji László, secretarul societății economice din Ardeal:

Românii au cumpărat în cei din urmă zece ani dela Magiari cu totul 22 mii 789 de jugăre în preț de zece milioane 757 mii 700 coroane. Aici sunt socotite numai moșiile dela 50 de jugăre în sus.

Sașii au cumpărat dela Maghiari 31 moșii dela 50 de jugăre în sus cu totul 14 mii 588 de jugăre în preț de 7 milioane 911 mii de cor., iar dela Români 115 jugăre în preț de 104 mii coroane.

Maghiarii au cumpărat dela Români moșii dela 50 jugăre în sus c'o suprafață de 1307 jugăre în preț de 769 mii de cor. dela sași 745 jug. în preț de 343 mii cor.

Moșii sub 50 de jugăre ar fi pierdut Maghiarii în cei din urmă zece ani trei mii de jugăre în valoare de un milion 200 de mii cor.

Socotind unele peste altele, iată câștigul și pierderea.

Românii au câștigat 91 de moșii cu 22 mii 867 jugăre catastrale.

Sașii au câștigat 28 de moșii cu 15 mii 454 jugăre.

Maghiarii au pierdut 119 moșii cu 38 mii 321 jugăre catastrale.

Aceste date statistice vorbesc despre un singur comitat (Sălăgiu).

Dacă am socoti aceleași pierderi și câștiguri și pentru celelalte comitate, Tokay zice, că în cei din urmă zece ani ar fi trecut dela Maghiari la Români și la Sași pământ în întindere de 300—360 mii de jugăre, din cari Români ar fi cumpărat cam 160 mii de jugăre. Acestea date statistice le-a adunat Tokay L. într'un op al său, intitulat „O țară de vânzare.”

Un alt ungar numit Miklosy I. a scos de curând o carte tot cu cifre de acestea, intitulată: „Ruinarea economică a Ungariei creștine”, în care arată, că jidovii în decurs de 60 ani au cumpărat 4,831,487 (patru milioane opt sute treizeci și una mii patrusute optzeci și șapte de jugăre de loc). În anul 1911 și 1912, în decurs de 15 luni au cumpărat jidovii dela unguri 106,000 una sută șase mii de jugăre. Adecă jidovii cu toate că s puțin față de români și totuși în decurs de câteva luni au cumpărat dela unguri tot atâta pământ, cât au cumpărat români, un popor așa de numărös, în decurs de 10—15 ani. Și totuși ungurii nu se plâng de pierderile ce trec pe partea jidovilor, că doar aceștia sunt tot de-ai lor.

Așadar cu cumpărarea de pământ nu stăm chiar rău, de vor fi drepte cifrele lor, cu depunerea banilor la bănci însă stăm mai rău. În bani suntem foarte săraci, anume depuneri spre fructificare pe

un maghiar se vin 217 cor. pe un sas 536 cor. iar pe un Român numai 47 cor.

Nici nu-i mirare, căci băncile cele multe cu interese mari bietul român le susține cu bănușii lui, de unde potop să mai depuie și spre fructificare?

Iată unde au ajuns nemeșii sfătoși și împintenați, să întindă mâna ca un cerșitor ca statul să-le dea ajutor ca să nu se prăpădească. Și ca să arăt starea lor desperată pun aici vorbele unui anumit Thorockay care a scris congresului următoarele: „Mai bine să murim în luptă, decât să ajungem servitorii slugilor noastre de odinioară”. Poate că ați muri cu toți în luptă dac' am ajunge până acolo, dar întrebarea e că cine s'a bate cu ei? Căci doar lupta de cucerire a pământului nu se face cu armele, ci tare pe încetul, și ce-i mai mult cu știrea și învoirea lor, căci doar ei se bucură când îi sună românașul banii în palmă pentru cutare moșie. Cucerirea aceasta de pământ provine din ticăloșia lor, căci dupăcum zice chiar un ungar de-a lor anume Návay »Nemeșii n'au moștenit dela părinții lor decât fala goală, fără să aibă însușiri morale și intelectuale bune, așa că peste tot nu sunt vrednici să conducă ei trebile comitatelor». Apoi dacă unul de-ai lor zice așa, noi atunci ee să zicem?

Raport general.

al comitetului central al »Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român«, către adunarea generală, convocată în Orăștie, la 14 și 15 Septemvrie n. 1913.

(Urmare).

Insoțiri.

Poate cea mai importantă problemă cu care s'au ocupat despărțămintele Asociațiunii, a fost problema înființării insoțirilor. Unele dintre ele, cu ocazia prelegerilor populare, au și reușit să înființeze mai multe insoțiri, și anume: desp. Abrud-Câmpeni a înființat în Bistra, o insoțire pentru asigurarea vitelor; desp. Ceica, în Tășad și Sâmbășag, a înființat câte o insoțire de consum; în desp. Cluj s'a pornit o acțiune pentru organizarea sistematică a insoțirilor pentru prăsirea și asigurarea vitelor, în legătură cu banca »Minerva«; desp. Ibașfalău a înființat câte o insoțire economică în Ciucmandru, Boiu și Giacăș, iar desp. Șimleu o insoțire de consum în Husmezău.

În urma deciziunii adunării generale din anul trecut, instituțiunea noastră s'a angajat ca să propage sistematic și să intrupezze ideea cooperativă în sânul poporului nostru, cu ajutorul *donățiunii dlui Vasile Stroescu*. Comitetul central a și angajat, prin concurs, cu începere dela 1 Ianuarie 1913 o persoană, cu îndatorirea să ducă în îndeplinire întreg programul cuprins în raportul general din anul trecut, aprobat de on. adunare generală.

Conferențiarul cooperativ și-a început activitatea la 1 Ianuarie a. c., lucrând mai întâi, un »Statut tip pentru înființarea de bănci populare« și »Indrumări pentru înființarea de bănci populare«, cari s'au tipărit în trei mii de exemplare, împreună cu mai multe formulare de acte necesare la înființarea băncilor sătești. O parte dintre aceste tipărituri, insoțite de o circulară, au fost trimise tuturor despărțămintelor Asociațiunii invitându-le, să atragă atențiunea comunelor asupra lor și asupra necesității de a înființa cât mai grabnic cooperative sătești.

Conferențiarul cooperativ, în urma acestei circulare, a fost invitat în diferite părți, să țină prelegeri cooperative și să înființeze bănci. În curs de 6 luni a reușit să înjghebeze următoarele cinci bănci: În *Tohanul vechiu* (comit. Făgăraș), cu un capital de 1160 cor.; în *Șomfalău* (comitatul Târnavei-mici), cu început de 49 de membri și un capital de 780 cor.; în *Blăjel* (comit. Târnavei-mici), cu un început de 21 membri și cu un capital de 420 cor.; în *Ciuchiciu* (comit. Caraș-Severin), cu un început de 60 de membri și cu un capital de 11,500 cor.; în *Vaca* (comit. Hunedoara), cu 44 membri. Acestor bănci li s'au trimis registre de contabilitate și buletine de casă, întocmite de conferențiarul cooperativ.

Aceasta este munca pozitivă ce s'a săvârșit, în cursul primei jumătăți a anului 1913, pentru întruparea ideii cooperative. Trebuie să recunoaștem, că e un început de tot modest, dar având, în vedere împrejurările economice și financiare atât de puțin favorabile, între cari s'a pornit acțiunea cooperativă, trebuie, să fim mulțumiți și cu ceea ce s'a făcut.

Organizarea economică a țărănimii prin însoțiri e o problemă grea care nu se poate rezolva într'un an s'au doi, ci în decenii. Se cere o muncă încordată, sistematică și stăruitoare din partea oamenilor cari sunt convingși de marea ei importanță națională. Primele greutăți ce le întâmpinăm, nu trebuie să ne descurajeze, ci să ne îndemne la o nouă încordare a puterilor. Îndeosebi va trebui să dăm o mai mare atenție propagandei pentru ideea cooperativă, care e puțin cunoscută la noi și deci neprijinită.

Informațiuni mai amănunțite despre acțiunea cooperativă desfășurată de Asociațiune se găsesc în anexa XI. a acestui raport general.

Expoziții.

O parte dintre despărțăminte, în urma indemnului primit dela comitetul central au aranjat mai ales cu ocazia adunărilor cercuale, mai multe expoziții și anume: desp. Agnita a aranjat, în Șulumberg, o expoziție de cusături și țesături; desp. Beiuș, în comuna St.-Mărtin și Delani, câte o expoziție de legume, iar în Vașcău, cu ocazia adunării cercuale, o expoziție de lucruri de mână, împărțind între expozanți premii în sumă de 58 cor.; desp. Bran, o expoziție de lucruri de mână, în Fundata; desp. Deva în comuna Nevoieș, o expoziție de țesături și cusături; desp. Dicio-Sânmartin, cu ocazia adunării cercuale a aranjat o expoziție de lucruri de mână și întreceri de jocuri, împărțind premii în sumă de K 110 și diplome; în desp. Ciurgeu, cu ocazia adunării de constituire din Bicaz, s'a aranjat o expoziție etnografică, dela care s'au adus mai multe obiecte pentru Muzeul Asociațiunii în desp. Sătmar-Ugocia s'a aranjat, la Crăciun, în Sanislău, o expoziție de țesături și desp. Zărnești, în Tohanul-nou, a aranjat o expoziție de copii împărțind premii în sumă de 100 cor.

Pe lângă această activitate bogată, mai relevăm următoarele momente din nizuințele despărțămintelor spre progres. Mai multe despărțăminte au împărțit premii și anume: Deva, 5 premii, în sumă de 75 cor., între țărancile cari au avut, cea mai frumoasă grădină de legume; Bistrița, cu ocazia adunării cercuale din Sărățel, a im-

părțit între țărani cei mai harnici 3 premii de câte 4 cor.; Panciova a dat un premiu de 30 cor. d-lui Nic. Popovici, pentru că a dat lecții de limba română copiilor dela școala din labuca; Făgăraș a împărțit 5 premii între țărancile din Dreguș, cari au avut cele mai îngrijite grădini de legume; Marghita, cu ocazia examenelor a împărțit în două comune, premii între școlari; Brașov a dat un premiu de 30 cor. pentru cea mai îngrijită grădină școlară; Cluj a dat un premiu de 60 cor. pentru instruirea analfabetilor; Oravița, un premiu, pentru instruirea în limba română a școalelor din Oravița montană; Zărnești a împărțit între țărani 800 de altoi. Despărț. Hunedoara a înființat o casă culturală și un birou de informațiuni pentru țărani. Apoi despărțământul Abrud-Câmpeni a studiat chestiunea înființării unei școli de meserii și a unei școli de agricultură în Munții-Apuseni. Rapoartele primite în această chestiune s'au publicat în »Transilvania« Nr. III/1913 p. 166—178. Comitetul cercual a făcut următoarele propuneri: 1. Fiecare școală să fie organizată corăspunzător: cea de agricultură cu un curs de un an, cu trei profesori. Elevi: la agricultură 20, iar la meserii 40. 2. Edificiile ar costa: cel pentru agricultură 40 mii cor., iar cel pentru meserii 100 mii de cor. 3. Susținerea școalei de agricultură: 8 mii cor., iar a celei de meserii, cu profesori și elevi, 20 mii cor. în fiecare an. Comitetul cercual al desp. Abrud-Câmpeni află foarte necesare aceste școale pentru ajutorare și salvarea locuitorilor din Munții-Apuseni.

Asociațiunea și-a împlinit datoria, când a studiat situația Românilor din Munții-Apuseni și felul cum ar trebui organizate școalele proiectate. Instituțiunea noastră nu dispune, însă, de mijloacele materiale necesare pentru a înființa numitele școale. Nu are la dispoziție nici o sumă în vederea acestui scop. Rămâne ca obștea românească să aprecieze după cuviință importanța național economică a unei acțiuni de ajutoare și de salvare chiar a Românilor din Munții-Apuseni, și să-i pună Asociațiunii la îndemână mijloacele materiale trebuincioase pentru a putea înființa cele două școale și a crea nouă izvoare de venit pentru populația sărăcită a Munților, de cari ne leagă atâtea amintiri.

Unele dintre despărțăminte au împărțit între țărani, cu ocazia adunărilor cercuale și a prelegerilor populare, mai multe mii de broșuri. Spre acest scop și pentru înființarea de biblioteci populare, comitetul central a împărțit gratuit, în cursul anului trecut, 13,565 de broșuri din publicațiunile cumpărate sau tipărite de Asociațiune. În câteva cazuri s'au dăruit asemenea publicațiuni și pentru înzestrarea bibliotecilor parohiale și școlare.

(Va urma).

RĂZBOIUL.

Războiul în orientul depărtat.

Starea lucrurilor între Iaponezi și Chinezi e tot mai încordată. Poporul Iaponez e foarte mândru, așa că nu poate suferi nerăzburate omorurile ce le-au făcut Chinezii. De altă parte e dornic de luptă și cucerire, căci pământul ce-l locuiesc e foarte strâmt pentru un popor atât de numărös.

Conducătorii politici ar înfrâna din cât ar putea înflăcărarea populației, căci deși ar avea nădejdi de izbândă, într'un războiu cu China, totuși gândindu-se la celelalte puteri din America și Europa, cari i-ar sări în față să-i pună piedecă, își trag pe seamă.

Cu toate acestea izbucnirea războiului nu mai poate fi reținută. Iaponia a trimis Chinei un fel de ultimatum, punând condiții foarte aspre, dacă aceasta dorește pace. Chinezii încă se înfierbântă tot mai tare ucizând și rănind pe Iaponezii, ce le ies în cale.

Prin Siberia nu se mai face transport de mărfuri, căci toate trenurile s'au pline de miliție rusească, pândind momentul încăerării.

Mai mulți Iaponezi aflători în Europa au primit ordin să meargă în patrie, pentru luarea serviciului militar.

Pacea dela Constantinopol.

Un comunicat oficial din Constantinopol comunică că chestiunea graniței turco-bulgare a fost definitiv tranșată. Granița începe la revărsarea Mării și sfârșește la revărsarea râului Reznaja la nord de Iniada *Dimotica, Adrianopole și Kirkilise rămân Turcilor, Tîrnovo. Muștafa-pașa și Ortaköj Bulgarilor.*

NOUȚĂȚI.

— Sărbare aniversală la Năsăud.

Anul acesta se împlinesc 50 de ani dela înființarea gimnaziului din Năsăud. În vederea acestui moment însemnat în viața gimnaziului nostru, direcțiunea gimnazială, ca în toți anii, a găsit de bine să aranjeze în 4 Oct. st. n. împreună cu serbarea aniversală a gimnaziului și un concert cu muzică militară și petrecere cu joc la care se invită toți foștii elevi ai gimnaziului din Năsăud. În 4 Oct. a. m. se va sluji Sta Liturghie, iar după aceea se va ceti o conferință despre istoria gimnaziului, până în ziua de azi. Istoria gimnaziului va apărea și în tipar, și o recomandăm cu căldură foștilor elevi ai gimnaziului.

— **Osândă.** În 17 Septembrie c. n. s'a desbătut în fața curții cu jurați din Cluj procesul intentat »Foi Poporului« din Sibiu pentru publicarea articolului »Macedonia Ungariei« Redactorul responsabil al »Foi Poporului« d-l *Nicolae Bratu* a fost osândit la (8) luni închisoare de stat și 600 coroane spese în bani.

— **Sinuciderea patriarhului sârbesc Bogdanoviciu.** Peste șase luni se vor lua măsuri pentru alegerea altui patriarh în locul celui dispărut.

Acum se știe aproape cu siguranță că el și-a pus capăt zilelor de bună voie, din cauza muștrărilor de conștiință. El a dat mână de ajutor guvernului unguresc pentru nimicirea autonomiei biserice sale, și și-a dat învoirea la înființarea episcopiei gr. or. ungurești. Acum în urmă guvernul pretindea, ca toate fundațiunile sârbești de cari se îngrija biserica să treacă în puterea guvernului, lucru cu care nu s'a mai putut împăca nici Bogdanoviciu, de aceea și a ales moartea.

— **Cununie.** Domnișoara Eugenia Radeș din Berivoișmici și domnul George Ivan abs. de teol. își anunță serbarea religioasă a cununiei, ce se va ține acum Duminică în 21 Sept. în biserica gr. cat. Felicitările noastre.

— **Un monument lui Cârțan.** Din Sinaia se anunță, că Sâmbătă în 31 Aug. v. la oarele 10 a. m. s'a inaugurat monumentul lui badea Cârțan, ridicat pe mormântul său, prin subscripția publicului din inițiativa unui comitet. Va fi invitat mitropolitul primat, care se află acum la mănăstirea locală, și mitropolitul Pimen al Moldovei, care a și contribuit cu o însemnată sumă la ridicarea monumentului.

— **Casă antică** Pe teritoriul comunei Topalu de lângă Brăila s-a găsit sub pământ o casă de construcție antică romană cu două camere construită din blocuri mari de piatră cioplită și lespezi de cărămidă în formă patrată. Descoperirea, care a fost făcută de niște lucrători cari săpau în aceea parte pentru a scoate piatră, a fost anunțată d-lui Vasile Pârvan, directorul muzeului de anticități din București.

Carte didactă aprobată: Ministrul de culte și instrucțiune publică a aprobat sub Nr. 141, 325/913: *Geografia patriei și elementele din geografia universală* pentru școlile primare de I. Darius, dir. școl. pensionar în colaborare cu D. Lupan, prof. gimnazial edițiunea IX a. Până la alte dispozițiuni se poate procura dela *Tipografia A. Mureșianu Braniște et comp.* Brassó cu 50 fileri exemplarului.

— **Un împrumut al României.** România va lua un împrumut de 500 milioane din băncile franceze, germane și belgiene plătită 4 la sută. Acești bani sunt de lipsă pentru nouăle lucrări din Cadriater. Vor face un nou pod peste Dunăre pela Oltenița, precum și mai multe linii ferate.

— **Inbunătățirea sortii țăranilor din România.** După multele greutăți, ce le-au suferit ostașii români pe câmpul de războiu se cade ca pnternicii zilei să se gândească la o răsplătire pentru atâtea jertfe. Din fiii de țăran numai așa va putea forma statul român un adevărat soldat cu dragoste de țară, și cu foc în suflet, mergând cu curaj în războiu dacă acel țăran va ști că pentru ce luptă.

Acestea gânduri îi frământă pe cei din România, și le dau îndemnuri, de a chibzui feliuri de a forma legi, după cari țăranul să ajungă la o stare înfloritoare. Cel mai apropiat mijloc, care se poate duce în îndeplinire fără a jigni interesele nimănui, se pare că e împărțirea între țărani a moșiilor aparținătoare statului. Ministrul de agricultură din România a spus, că în toamna aceasta va împărți între săteni o sumă de o sută de mii pogoane (jugăre) din moșiile statului, și în decurs de doi ani se vor împărți încă nouă sute cinci zeci de mii jugăre. Vezi așa mai merge, într'o atare țară într'adevăr că-i de trăit. Alții vin înainte și cu alte propuneri. Gazetăria mai ales fierbe de dispute, ce se nasc pe acest teren.

Bine ar fi să ajungă la o învoire creștinească și să ridice bunăstarea materială a plugarului căci: țăran bogat, țară bogată; țară bogată, țară puternică. Și noi dorim ca România să fie așa.

— Europa și Făgărașul.

*Europa iubilează,
Pacea e 'n sfârșit completă,
Numa 'n Făgăraș României
Iși dau glonțuri prin „gazetă”
Vino dragă Maiorescu,
Gu-un pluton de Călărași,
Să te văd de ești în stare
Să faci pace 'n Făgărași?!*

»Bobâncii«.

LEON TOLSTOL.

Cadavrul viu.

— Dramă în douăsprăzece tablouri. —

Traducerea de: Valeriu Crișianu.

(Urmare)

Ana Pawlowna: Dă-i aici, îi dau eu. Eu știu, cum să-i dau. Lucrul e foarte simplu.

Doctorul: (să scoală și îi întinde rețeptul): Praful acesta, să-l turnați într'o lingură cu apă caldută, și (vorbește mai departe șoptind): Karenin șade la masă și soarbe din tea, până-când Ana Pawlowna și Sasa vin înainte).

Sasa: Nu pot privi aceasta scenă. Așa se vede, că Liza e ne bună în el.

Ana Pawlowna: Da încă te mai miri?

Sasa: E un lucru dejositor!

SCENA III.

Doctorul își ia adio dela toți și pleacă. Ana Pawlowna îl petrece.

Liza (cătră Karenin): E așa de plăcut acum copilul acela. Indată ce s'a făcut mai bine a început să rădă și să vorbească. Merg la el, dar îmi cade așa de greu să plec de lângă el.

Karenin: Gată-ți tea și mai mănâncă încă ceva.

Liza: Nu, nu-mi trăbuie. Mă simt acum atât de bine, după atâtea năcazuri. (Incepe a plânge cu hohot):

Karenin (li pune mâna pe umăr): Vezi, vezi... ce obosită ești!

Liza: Sum atât de fericită. Vrei s'o vezi?

Karenin: Da.

Liza: Vin-o deci cu mine. (Amândoi ies).

Ana Pawlowna (după ce a petrecut pe doctorul, se întoarce la Sasa): Ce te uiți așa de urât?... Ce bucuos a primit doctorul banii, supp!... și deja îi erau în buzunar!

Sasa: E insuportabilă puterea ei! Acum l-a dus și în odaia copilului, cași cum ar fi bărbatul ei, sau cel puțin mirele.

Ana Pawlowna: Dar ce te împoartă? De ce te superi? Au doar vrei, să te iee pe tine?

Sasa: Eu?... Scara asta lungă?... Ori-cine altul, dar acela nu!... Nici nu-mi trece prin minte. Numai aceea n'o pot s'o sufer, ca Liza, care în fine e totuși femeia lui Fedja, să se dimită a conversa așa intim cu un om strein.

Ana Pawlowna: Doar nu-i străin, — e prietenul ei din copilărie.

Sasa: Din surâsul din privirile lor eu văd, că sunt amorezați.

Ana Pawlowna: Și încă te miri? Până a fost bolnav copilul, i-a ajutat așa de mult că... Intr'adevăr îi datorește recunoștință.

Și de altcum, de ce să nu-l iubească pe Victor, și de ce să nu se mărite după el.

Sasa: E ceva teribil! O prostie!

SCENA IV.

(Karenin și Victor intră. Karenin, tăcut face un compliment și își ia adio. Sasa mănioasă pleacă).

Liza: (cătră mamă-sa): Ce-i cu ea?

Ana Pawlowna: N'am nici idee. (Liza suspină adânc).

Cortina.

(Va urma).

Editor-proprietar și redactor responsabil:
CONSTANTIN POPP.

Piața de bucate din Făgăraș

20 August n. 1913.

Grâu	pro 100 klgr. cor.	21.—
Secară	» » » » »	16.—
Ovăs	» » » » »	12.—
Orz	» » » » »	17.—
Cucuruz vechiu » » » » »	» » » » »	18.—

Publicațiune.

Magazinul de alimentațiune militar ces. și reg. din Sibiiu (Nagyszeben) cumpără direct dela agricultori și dela reuniunile acestora, cu eschiderea mijlocitorilor, în 26 și 27 Septemvrie 1913 în Făgăraș săcară și ovăs.

Cantitățile de cereale oferite spre vânzare sunt a se aduce pe care în Casarma din Cetate în Făgăraș, unde dacă vor fi de calitate bună, vor fi preluate din partea organelor magazinului de alimentațiune și plătite imediat.

Săcara și ovăsul trebuie să fie sănătos, uscat și corespunzător curat.

Să va plăti prețul din piața Făgărașului, încât acela nu va trece peste prețul fundamental din Sibiiu, subtrăgându-se cheltuelile de transport până la Sibiiu (Nagyszeben).

Nagyszeben, la 16 Septemvrie 1913.

Nr. 1374—1913 not.

Publicațiune.

Primăria comunală din Vad aduce la cunoștință cumcă în 12 Octomvrie 1913 st. n. la ora 1 p. m. esarândează casa de cărciumă de sub Nr. 76 constătătoare din 5 odăi 1, cuhnă, cameră, pivniță, pod, staul, șură, apoi curte și grădină pe termen de 3 trei ani, începând din 1 Ianuarie 1914 până în 31 Decemvrie 1916.

Prețul strigărei 1200 coroane vadium 10%.

Condițiunile mai de aproape se pot vedea în orele oficioase în cancelaria comunală din Vad.

Vad, la 14 Septemvrie 1913.

Primăria comunală.

„Olteanul”, foaia săptămânală, socială, culturală și economică să află de vânzare la tutungeria Gh. A. Dușescu, București, Calea Victoriei 113. vis-à-vis de piața Amsei).

În atenția călătorilor la București.

VIZITAȚI MAGAZINELE
LAZĂR TULBURE

Consumul general „La doi Camarazi”,
strada Știrbei-Vodă, colț Popa-Tatu.

Bodega, Bererie, Restaurant și Aperitive
str. Schitu Măgureanu 49.

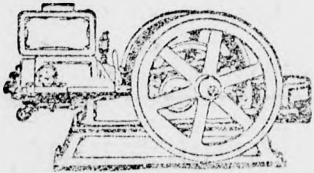
Local de consumație deschis ziua-noaptea. Curățenie exemplară. Beuturi și mâncări escelente.
Prețuri ieftine.

Cu stimă
LAZĂR TULBURE.

E fapt în general cunoscut,
că pentru purtarea mașinilor de
SFĂRMAT CUCURUZ, de TĂIAT
NAPII, a MORILOR, a CAMERELOR
DE NUTREȚ, numai Motorul cu
benzin mână

WATERLOO

original american s'a do-
vedit de cel mai escelent.

Se poate afla numai la

DENES B.

societate comandită,
Budapest, V., Lipót-körút 15.
Preț curent gratis și franco.

Căsătorie Un tânăr de 32 ani repre-
sentabil, transilvănean, com-
mersant în București, are o prăvălie bine
cercetată, într-o stradă principală, cu un ven-
nit de 12—13 mii lei anual, dorește căsătoria
unei fete de la 24 ani în sus din familie
bună cu educație recerută, care posedă și
o zestre de 3—4 mii lei. A se scrie la Re-
dacția acestui ziar sub lit. „D” alăturând
și fotografia cu o marcă postală de 25 fil,
pentru răspuns. Scrisorile se vor păstra cu
mare discrețiune,

Un motor cu putere
de 4 cai
ce să poate aplica la mânășul mașini-
or de îmblătit, de treierat, are și un
ferestru pentru tăiatul de scânduri și
de lemne etc. să poate aplica și la
mânășul de moară. Motorul este nou,
puțin folosit. Să vinde din mână li-
beră, cu preț convenabil. Doritorii îl
pot vedea motorul în Făgăraș, ulița
Podului (Galațului) sub Nr. 38, la pro-
prietarul caselor.

In atențiunea publicului!

Strămutare de local.

Subsemnatul aduc la cunoștința m. Onor. public și clientelei
mele, că m'am mutat din locuința veche, din casele Peia cu

Institutul Tipografic,
cu redacția și administr. „foaiei „Olteanul”
în strada Apafi sub nr. 19.

unde să primesc toffelul de afaceri pentru administrarea foaiei și
toffelul de comande de lucrări tipografice de ori și ce natură.

Rog On. public de a mă onora cu prețuitele comande și în
localul nou, și ami da binevoitorul sprijin, sunt

cu distinsă stimă

CONSTANTIN POPP.

Balsamul apotecarului A. Thierry

este neîntrecut în efect la boalele de plumă și
și piept, alină catarul și curmă durerile cauzate
de tuse. Curmă aprinderi de gât, răgușeli și dureri de
grumazi și ferbințeli. Cu deosebire e bun contra sgâr-
ciurilor de stomac și colică. Vindecă vâna de aur și cu-
rățește rinichii, dă apetit, și ajută la mistuire. S'a do-
vedit de leac exelent la dureri de dinți, la dinți gâ-
noși, la mirosul gurei folosită ca apă de dinți întăre-
ște gingiile și gura, încetează mirosul obvenit din sto-
mac în gură. Mijloc vindecător și sigur contra limbrici-
lor. Vindecă toffelul de rane, orbalți, beșici provenite
din ferbințeală, unflături, negei, ursură, membre în-
gheșate. În contra durerilor de urechi e un leac ne-
prețuit. — Să fie la îndemână în fiecare casă, la cazuri
obvenite, mai ales la influență, coleră și alte boale.

Să scriem la:

THIERRY A. „Örangyal gyógyszertára” Pregrada
(lângă Rohitsch-Sauerbrunn).

12 sticle mici sau 6 duble, ori 1 specială mare 5.60 K.
La comande mai mari se dă rabat cuvenit.

Singură și veritabilă ALIFIA CENTIFOLIA
a lui A. THIERRY

Oprește și încetează veninarea sângelui. Face superflue orice
operație. Folosește femeilor lăptătoare, ajută pormirea lapte-
lui, nu să întărește pieptul. Orbalțul de piept (foc viu), folo-
sește la orice rani vechite, rani deschise la picioare umflante, la
caries, rani venite prin lovituri, tăieturi, îm-
pușcături, striviri, împunsături, sdroboturi,
să folosește pentru îndepărtarea corpurilor
streine de e. țanduri de lemn, spin, sticlă,
alice, năsip, prav, etc. la creștere din corp, la
corbunculus, neoplasme, chiar și contra racu-
lui, vermi, putreziciune, rosături, beșici, ori-
ce arsături, rane ivite prin lungi zăcere a
bolnavului, la buboae, curgere de urechi,
precum și la copii mici contra opăralei etc.

Are putere vindecătoare și sigură.

2 burcane costă 600. 3.60 f. se trimite cu ramburs (Nachname).

Se capătă la: Farmacia Török József, în Budapesta precum și
la mai multe farmacii din țară. În mare (engro) la Thalmayer
și Seitz, la succesorii Kochmeister și la drogeria Fraților
Radonovits în Budapesta. Unde nu să află depou, să se co-
mande de dreptul dela farmacia.

THIERRY A. Örangyal-gyógyszertára Pregrada
(lângă Rohitsch-Sauerbrunn.)

COMPAGNIE GENERALE TRANSATLANTIQUE.

Linie franceză

Linie accelerată de vapoară regulat și directă

Havre-Newyork

și

KANADA

Via Basel (Schweitz) Paris.

Telegramm-adresse: TRANSAT Budapest.

Biroul: Budapesta, VII. Piața Baross nr. 15.

Telefen: József 14-97.

OSPĂTĂRIE NAȚIONALĂ, BUCUREȘTI.

Strada Academiei Nr. 21, aproape de Bulevardul Carol.

I să recomandă tuturor pasagerilor și es-
cursiuniștilor din țară, cei-ce vizitează capitala
București a cerceta în strada Academiei nr. 21

„Ospătăria Enache”

a compatriotului nostru Oltean, aranjată din nou
cu tot confortul, două sale și o curte pațioasă,
unde să poate căpăta cea mai bună și aleasă

BUCĂTĂRIE NAȚIONALĂ.

Diferite Vinuri indigene și streine.

Bere bună de Bragadiru.

Diferite beuturi igienice și țuică curată.

Serviciu culant. Prețuri moderate.

Cu stimă

GHEORGE CISMAȘIU

Ospătăria Națională, București.